

Fizjoterapeuci w Polsce w roku 2016¹

1.1. Struktura płci fizjoterapeutów w Polsce

Wyniki badania wskazują, że w Polsce pod koniec 2016 roku w czynną pracę z pacjentem zaangażowanych było 48 497 fizjoterapeutów², zdecydowaną większość stanowią kobiety. W pewnych działach fizjoterapii występują preferencje ze względu na płeć. W takich dziedzinach jak fizjoterapia pediatryczna, położnictwo, szkoły rodzenia, fizjoterapia w onkologii³, pożądane są głównie kobiety. Jednak z drugiej strony, prowadzenie fizjoterapii z pacjentami po ciężkich urazach narządu ruchu i czaszkowo-mózgowych, po udarach, z osobami starszymi w ciężkim stanie, wymaga odpowiednich warunków fizycznych ze strony fizjoterapeuty. W tych dziedzinach chętnie zatrudnia się mężczyzn.

Najwyższy wskaźnik feminizacji w zawodzie fizjoterapeuty odnotowano w województwie podlaskim i świętokrzyskim, gdzie kobiety stanowiły kolejno 84 i 83 % ogółu fizjoterapeutów, najniższy zaś w Polsce centralnej, tj. w województwie łódzkim – 69% i mazowieckim oraz wielkopolskim – 71% (por. rysunek 1).

Tabela 1. Struktura liczby fizjoterapeutów według płci

Płeć	Liczba fizjoterapeutów	Udział procentowy
Mężczyzna	11 779	24,29%
Kobieta	36 718	75,71%
Razem	48 497	100,00%

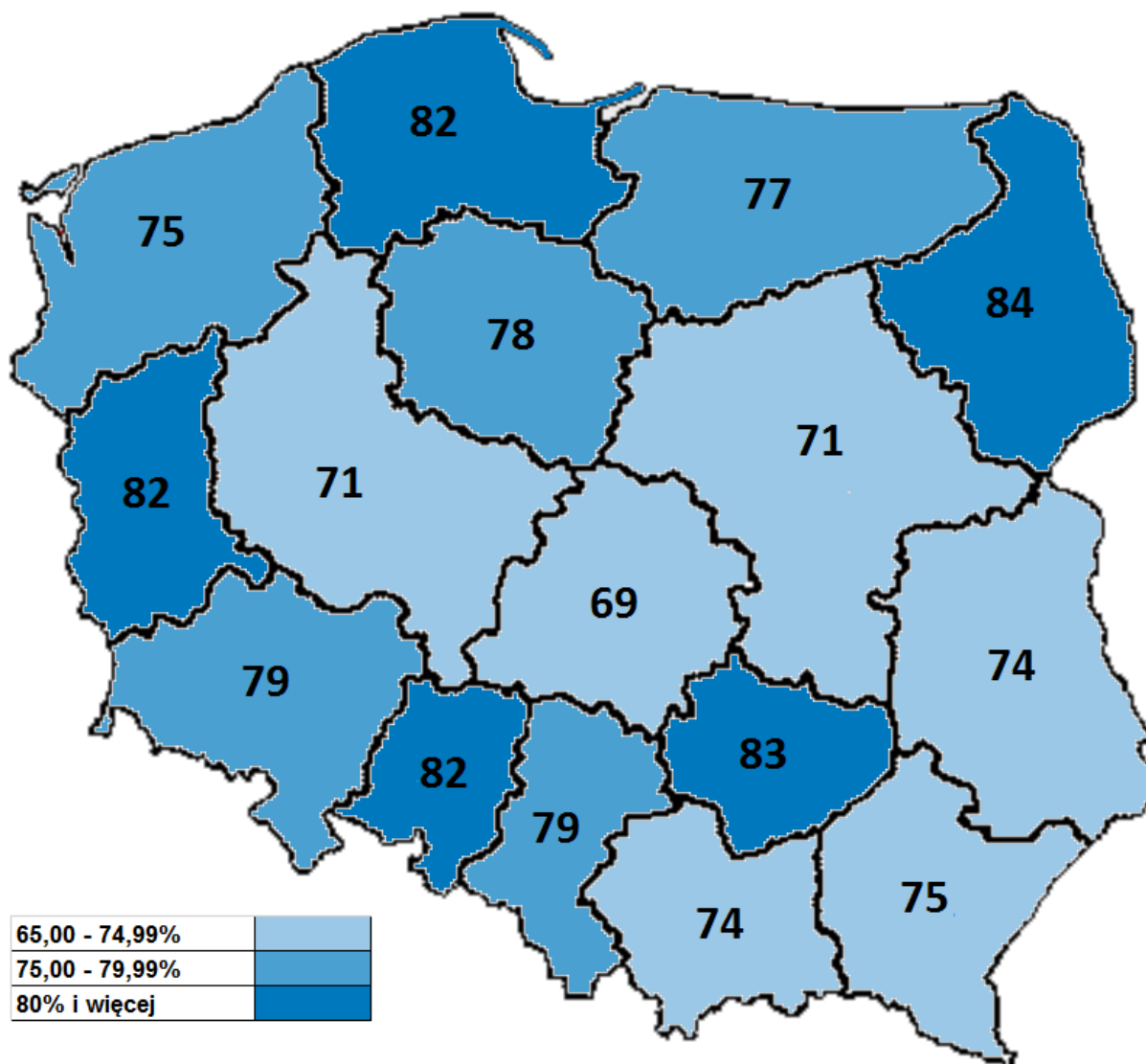
Źródło: Badanie własne Stowarzyszenie Fizjoterapia Polska

¹ Opracowanie przygotowane przez **Stowarzyszenie Fizjoterapia Polska**

² Mowa tu, jak zaznaczono, tylko o fizjoterapeutach bezpośrednio zaangażowanych w pracę z pacjentem. Raport nie uwzględnia realnej liczby wszystkich fizjoterapeutów zatrudnionych w systemie usług komercyjnych oraz studentów studiów magisterskich, którzy nie podjęli pracy zawodowej po ukończeniu studiów licencjackich. Należy także wziąć od uwagę fakt, że część fizjoterapeutów w Polsce prowadzi działalność profilaktyczną i rekreacyjną w ramach zajęć grupowych z dziećmi i dorosłymi w klubach sportowych, szkołach, fundacjach i innych instytucjach lub zajmuje się wytwarzaniem i dystrybucją sprzętu medycznego. Pewna część jest zatrudniona w szkolnictwie, w przedszkolach i szkołach specjalnych i integracyjnych, oraz w uczelniach kształcących fizjoterapeutów.

³ Szczególnie fizjoterapia obejmująca kobiety po usunięciu piersi.

Rysunek 1. Zróżnicowanie udziału kobiet (na 100 fizjoterapeutów) według województw

Źródło: Badanie własne Stowarzyszenie Fizjoterapia Polska

1.2. Struktura wieku fizjoterapeutów w Polsce

Dokładnie połowa fizjoterapeutów ma co najwyżej 37 lat (mediana), przy czym średnia wieku wynosiła 39 lat. Warto w tym miejscu dodać, że przedstawiciele tej profesji cechują się umiarkowanym zróżnicowaniem względem wieku (współczynnik zmienności = 26,3%). Strukturę fizjoterapeutów według wieku zawiera tabela 2. Interesujące jest, że ¼ wszystkich fizjoterapeutów mieści się w przedziale wieku pięciu lat (pomiędzy 30 a 34 lata). Są to osoby, które ukończyły studia około 2010 roku a rozpoczęły około 2005 roku. Wtedy to rozwinęło się gwałtownie szkolenie fizjoterapeutów w uczelniach prywatnych (obecnie w wielu z nich

wygaszono kształcenie na kierunku fizjoterapia). Jednakże w latach następnych obserwujemy spadek naboru na kierunek fizjoterapia.

Warto w tym miejscu podkreślić, że w przeciągu 2 lat liczba czynnych zawodowo fizjoterapeutów w Polsce wzrosła o około 6 tysięcy. Na uwagę zasługuje również fakt, że największy wzrost odnotowano dla grupy wiekowej 25 – 29, około 3 tys., są to zatem w większości nowi absolwenci studiów fizjoterapeutycznych. Niemniej jednak średni wiek fizjoterapeutów na przestrzeni porównywanych 2 lat pozostał na zbliżonym poziomie, bowiem pod koniec roku 2014 wynosił 39,1 zaś pod koniec roku 2016 – 39,4.

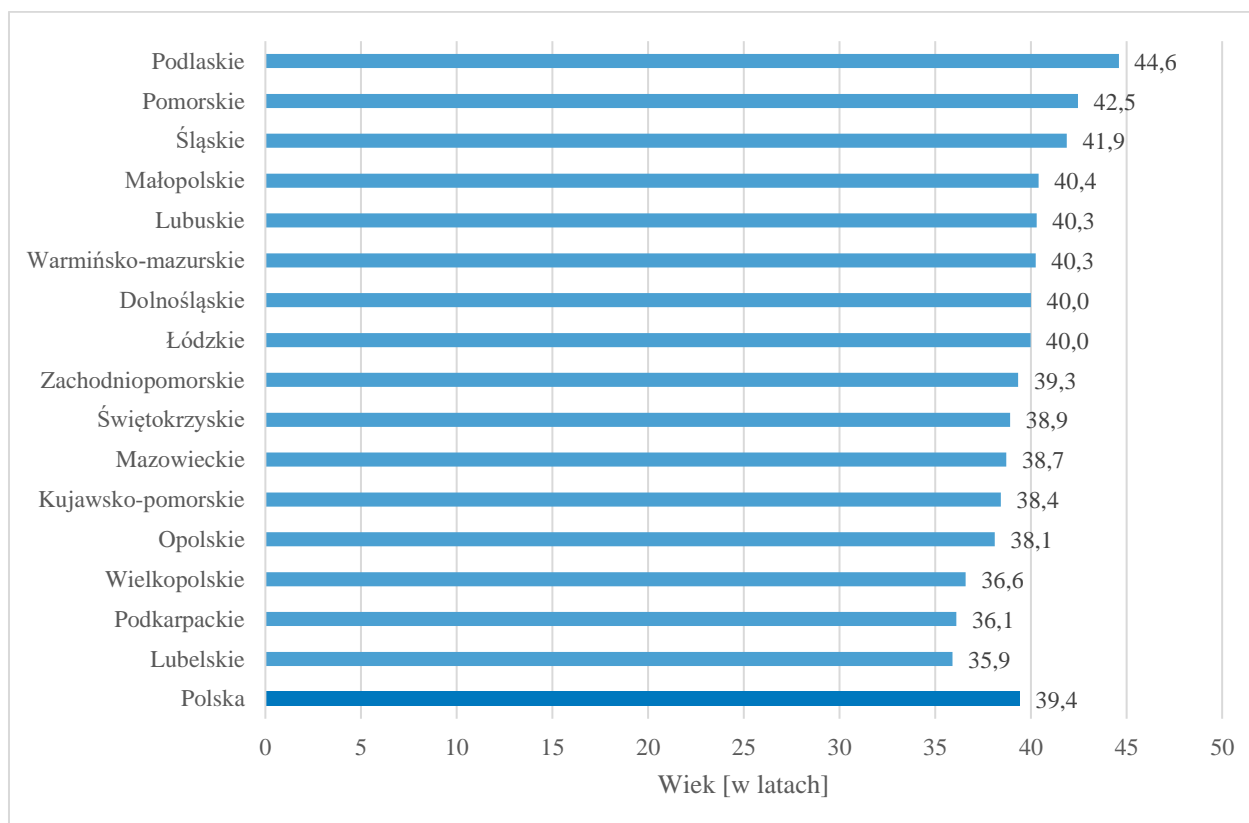
Tabela 2. Struktura fizjoterapeutów według wieku

Wiek	Liczba fizjoterapeutów	Udział procentowy
Poniżej 25 lat	1 111	2,3%
25 - 29 lat	8 017	16,5%
30 - 34 lat	11 895	24,5%
35 - 39 lat	5 186	10,7%
40 - 44 lat	5 785	11,9%
45 - 49 lat	3 964	8,2%
50 lat i więcej	12 539	25,9%
Razem	48 497	100,0%

Źródło: Badanie własne Stowarzyszenie Fizjoterapia Polska

Średnią wieku fizjoterapeutów dla poszczególnych województw zawiera wykres 1, zaś struktura wieku fizjoterapeutów w poszczególnych województwach została przedstawiona w tabeli 3.

Wykres 1 Średnia wieku fizjoterapeutów w poszczególnych województwach w Polsce

Źródło: Badanie własne Stowarzyszenie Fizjoterapia Polska

Analiza danych zobrazowanych na wykresie wskazuje, że najwyższą średnią wieku cechują się fizjoterapeuci w województwie podlaskim (44,6 lat), pomorskim (42,5 lat) i śląskim (41,9 lat), zaś najniższą w województwie lubelskim (35,9 lat), podkarpackim (36,1 lat) oraz wielkopolskim (36,6 lat). Warto zwrócić uwagę na to, iż różnica pomiędzy średnią wieku w województwie podlaskim a lubelskim wynosi aż 9 lat.

Relatywnie wysoką średnią wieku cechują się województwa (podlaskie, warmińsko-mazurskie, lubuskie, pomorskie) najrzadziej zaludnione oraz te o najniższym stopniu zurbanizowania. Pokrywa się to także w tych województwach z relatywnie małą liczbą szkół wyższych kształcących fizjoterapeutów. Obserwowana jest prawdopodobnie także migracja absolwentów do województw bardziej zurbanizowanych, o wyższym dochodzie. Niska średnia wieku fizjoterapeutów obserwowana jest w województwach relatywnie gęsto zaludnionych (podkarpackie), bogatych (wielkopolskie) lub kształcących fizjoterapeutów w wielu szkołach wyższych (lubelskie, podkarpackie). Pokrywa się to także z wysoką w tych województwach (podkarpackie i lubelskie) liczbą młodych fizjoterapeutów w poszczególnych przedziałach wiekowych (por. tabela 3).

Tabela 3. Struktura fizjoterapeutów według wieku i województw

Województwo / Wiek	Do 29 lat	30 - 39 lat	40 - 49 lat	50 lat i więcej	Liczba fizjoterapeutów
Podlaskie	17,2%	25,9%	4,8%	52,0%	870
Śląskie	13,0%	28,7%	13,4%	44,8%	8 456
Świętokrzyskie	17,5%	37,2%	14,3%	31,0%	1 658
Pomorskie	15,5%	29,8%	25,7%	29,0%	2 070
Małopolskie	16,7%	33,2%	22,6%	27,5%	4 194
Mazowieckie	23,4%	36,1%	14,9%	25,6%	7 920
Warmińsko-mazurskie	14,5%	37,7%	24,0%	23,8%	1 151
Dolnośląskie	14,8%	37,0%	24,9%	23,4%	3 879
Lubuskie	21,3%	28,6%	27,2%	23,0%	808
Łódzkie	17,7%	35,7%	23,8%	22,8%	2 472
Zachodniopomorskie	19,3%	27,8%	31,6%	21,2%	2 029
Kujawsko-pomorskie	16,2%	39,4%	26,7%	17,7%	2 091
Lubelskie	27,4%	45,0%	11,2%	16,4%	2 579
Wielkopolskie	24,2%	42,2%	19,1%	14,5%	4 091
Podkarpackie	23,4%	43,8%	25,6%	7,2%	3 114
Opolskie	18,8%	29,1%	50,0%	2,1%	1 115
Polska	18,8%	35,2%	20,1%	25,9%	48 497

Źródło: Badanie własne Stowarzyszenie Fizjoterapia Polska

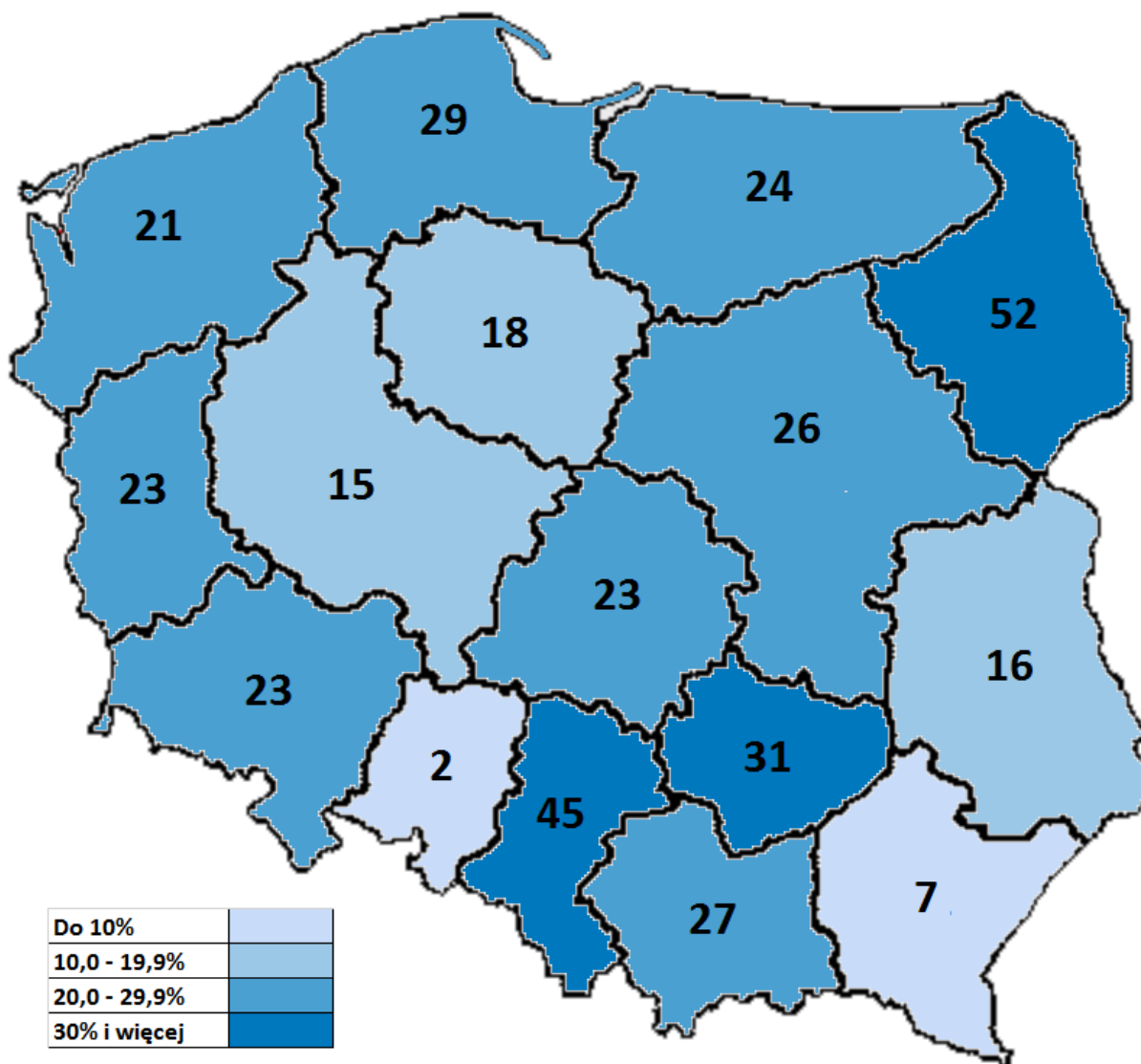
Przedstawione w tabeli 3 dane wskazują, że w 6 z 16 województw, częściej niż co czwarty fizjoterapeuta ma przynajmniej 50 lat, przy czym w województwie podlaskim wspomnianym wiekiem cechuje się częściej niż co drugi fizjoterapeuta, zaś w województwie śląskim blisko 4 na 9. Z drugiej strony, w województwie opolskim i podkarpackim 50 lat i więcej posiadało w 2016 roku nie więcej niż 10% fizjoterapeutów. Oznaczać to może poważne problemy kadrowe w połowie Polski gdyż za około 10 lat osoby te zaczną opuszczać rynek pracy. W ponad połowie województw odsetek osób w wieku 30-39 lat wyniósł ponad 35% (średnia 35%) a w trzech województwach powyżej 40% co oznacza, że ponad 1/3 polskich fizjoterapeutów będzie opuszczała rynek pracy dość dynamicznie za około 20 lat i może pojawić się luka.

Biorąc pod uwagę zwyżkujące zapotrzebowanie na fizjoterapię w związku z rosnącą świadomością społeczną i starzejącym się społeczeństwem oraz dość drastyczne zmniejszenie

od kilku lat naboru na studia o kierunku fizjoterapia, około roku 2026, można spodziewać się braków fizjoterapeutów w Polsce.

Zróżnicowanie częstości występowania fizjoterapeutów posiadających co najmniej 50 lat w województwach w Polsce zawiera rysunek 2.

Rysunek 2. Zróżnicowanie częstości występowania fizjoterapeutów po 50 roku życia (na 100 fizjoterapeutów) według województw

Źródło: Badanie własne Stowarzyszenie Fizjoterapia Polska

1.3. Struktura wykształcenia fizjoterapeutów w Polsce w roku 2016

Tabela 4. Struktura liczby fizjoterapeutów według poziomu wykształcenia

Poziom wykształcenia fizjoterapeutów	Liczba fizjoterapeutów	Udział procentowy
Technik	12 644	26,1%
Niepełne wyższe (licencjat)	2 592	5,3%
Magister	30 948	63,8%
Doktor, profesor	906	1,9%
Specjalista fizjoterapii/rehabilitacji ruchowej	1 078	2,2%
Specjalista - doktor lub profesor fizjoterapii	329	0,7%
Razem	48 497	100,0%

Źródło: Badanie własne Stowarzyszenie Fizjoterapia Polska

Odnosząc się do zobrazowanych w tabeli 4 danych należy odnotować, że niespełna 2 na 3 fizjoterapeutów posiada tytuł magistra, częściej niż co czwarty jest technikiem, zaś specjalizację z fizjoterapii lub rehabilitacji ruchowej posiada około 3% fizjoterapeutów bezpośrednio zaangażowanych w proces leczenia. Niewielka liczba fizjoterapeutów z tytułem licencjata (5%) wynika w dużej mierze z faktu, że prawie połowa kontynuuje studia na poziomie magisterskim (dane ze zintegrowanego systemu informacji o nauce i szkolnictwie wyższym POL-on wskazują, że obecnie na studiach II stopnia z fizjoterapii kształcą się ponad 8 tys. studentów, zaś na studiach I stopnia – ok. 18 tys.). Doktorat lub wyższy stopień naukowy (z dziedzin medycznych lub nauk o zdrowiu) posiada blisko 2% fizjoterapeutów.

Warto w tym miejscu dodać, że niespełna 85% fizjoterapeutów jest zdania, że w kształceniu fizjoterapeutów powinno się wprowadzić specjalizację kierunkową (np. pediatrię, neurologię, ortopedię, kardiologię itp.), zaś za utrzymaniem obowiązującego *status quo* (tj. specjalizacji ogólnej) opowiedziało się około 9% fizjoterapeutów. Należy podkreślić, że tylko 8% fizjoterapeutów we wspomnianej kwestii nie miało swojego zdania, co oznacza, że środowisko fizjoterapeutyczne ma silnie wyrobiony pogląd we wspomnianej kwestii. Interesujący jest fakt, że nie jest to jedynie pogląd „młodego pokolenia” fizjoterapeutów, bowiem za specjalizacją kierunkową dla fizjoterapeutów opowiadało się 2 na 3 obecnych specjalistów fizjoterapii oraz niespełna 75% posiadających doktorat lub wyższy stopień naukowy.

1.4. Struktura fizjoterapeutów według województw, miejsca pracy i placówki zatrudnienia

Tabela 5. Struktura liczby fizjoterapeutów według województw

Województwo	Liczba fizjoterapeutów	Na 100 tys. ludności
Dolnośląskie	3 879	133,6
Kujawsko-pomorskie	2 091	100,2
Lubelskie	2 579	120,5
Lubuskie	808	79,4
Łódzkie	2 472	99,1
Małopolskie	4 194	124,4
Mazowieckie	7 920	148,1
Opolskie	1 115	111,9
Podkarpackie	3 114	146,4
Podlaskie	870	73,2
Pomorskie	2 070	89,7
Śląskie	8 456	185,0
Świętokrzyskie	1 658	131,9
Warmińsko-mazurskie	1 151	79,9
Wielkopolskie	4 091	117,7
Zachodniopomorskie	2 029	118,6
Razem	48 497	126,2

Źródło: Badanie własne Stowarzyszenie Fizjoterapia Polska, dane GUS

W tabeli 5 przedstawiono liczbę czynnych zawodowo fizjoterapeutów w poszczególnych województwach w Polsce, wraz z ich przeliczeniem na 100 tys. ludności danego województwa. Pod koniec 2016 roku jeden fizjoterapeuta przypadał na niespełna 910 Polaków, tym samym na 100 tys. ludności przypadało 126 fizjoterapeutów. Najkorzystniej pod tym względem przedstawiała się sytuacja w województwach śląskim (185,0), mazowieckim (148,1) oraz podkarpackim i dolnośląskim (kolejno 146,4 i 133,6), zaś najgorzej w województwie podlaskim (73,2 – ponad dwukrotnie mniej niż w śląskim lub mazowieckim), lubuskim (79,4) oraz w województwie warmińsko-mazurskim (79,9).

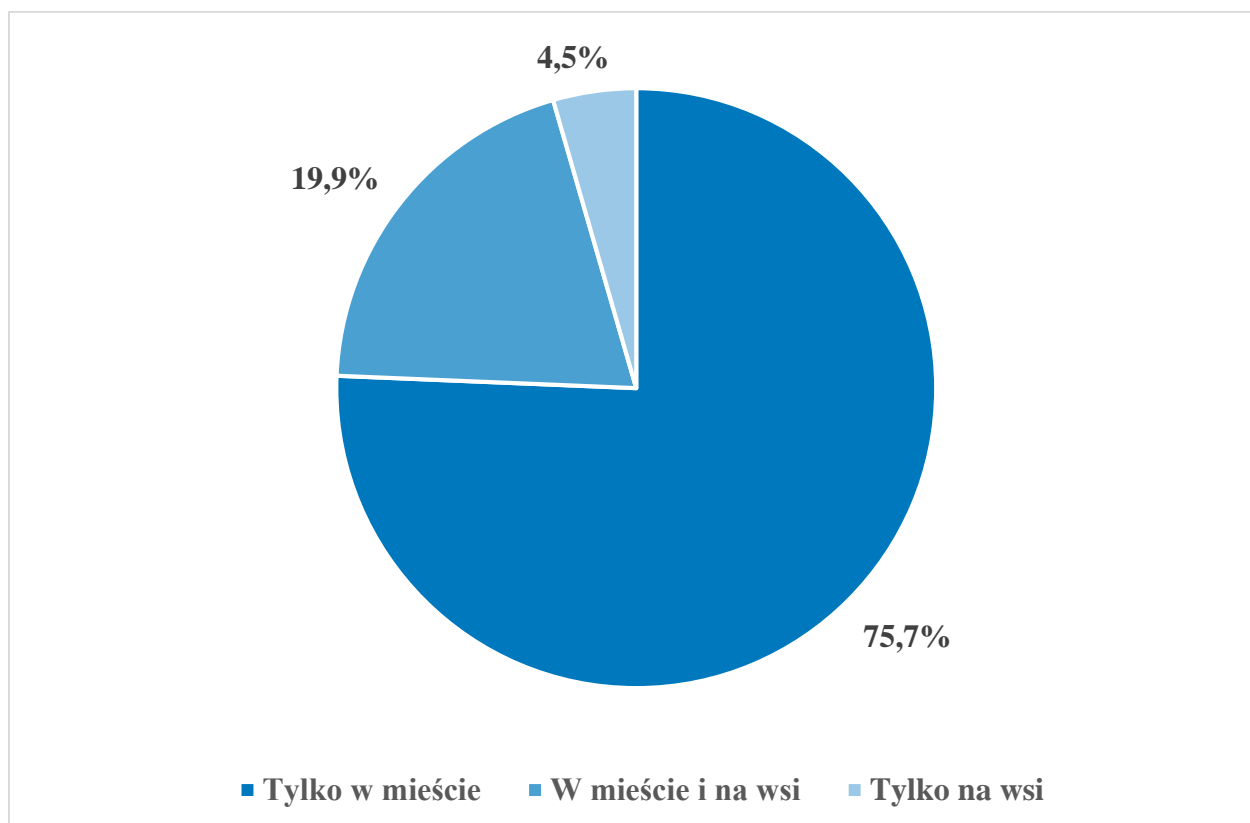
Warto w tym miejscu dodać, że w roku 2014 na 100 tys. ludności Polski przypadało 110 fizjoterapeutów, zatem wskazywany wyżej wzrost liczby fizjoterapeutów przyczynił się dość znacząco do poprawy tego wskaźnika.

W raporcie WHO z 2011 roku wykazano, że liczba fizjoterapeutów przypadających na 100 mieszkańców jest najwyższa w Finlandii i wynosi ponad 200 fizjoterapeutów na 100 tysięcy mieszkańców. W Wielkiej Brytanii 81 (dane Izby Zawodów Ochrony Zdrowia Wielkiej Brytanii z 2016 roku), Australii – 121 (dane z 2016 roku Australijskiego Towarzystwa Fizjoterapii), Włochy – 94 (dane Banku Światowego z 2014 roku), Hiszpania – 92 (www.statista.com 2014), Szwecja – 127 (www.statista.com 2014) fizjoterapeutów na 100 tysięcy mieszkańców. W Polsce na 100 tysięcy mieszkańców przypada obecnie średnio 126 fizjoterapeutów, więc nasz kraj zajmuje wysoką pozycję w rankingu międzynarodowym. Warto jednak dodać, że w takich krajach jak Stany Zjednoczone, Kanada, Finlandia, Niemcy, Nowa Zelandia, Wielka Brytania, Belgia, Norwegia, Islandia, Szwecja i Dania na każde 100 tysięcy mieszkańców przypada od 30 do 110 terapeutów zajęciowych, których w Polsce jest niewielu. W Polsce fizjoterapeuci wykonują obecnie zadania, które w innych krajach przejęli terapeuci zajęciowi (por. *World Report on Disability 2011*).

Strukturę fizjoterapeutów według miejsca pracy (miasto – wieś) obrazuje wykres 3. Ponad $\frac{3}{4}$ fizjoterapeutów pracuje tylko w mieście (36 693 osób), blisko co piąty pracuje zarówno w mieście jak i na wsi (9 635 osób), zaś tylko na wsi pracuje zaledwie 5% fizjoterapeutów (2 169 osób). Dalsza analiza wykazała, że osoby pracujące zarówno w mieście jak i na wsi, 65% swojego czasu pracy spędzały w mieście, zaś na wsi pozostałe 35%.

Wykres 2. Struktura fizjoterapeutów według miejsca pracy

Źródło: Badanie własne Stowarzyszenie Fizjoterapia Polska

Tabela 6. Struktura fizjoterapeutów według miejsca zatrudnienia

Miejsce zatrudnienia	Liczba fizjoterapeutów	Udział procentowy
Placówka świadcząca usługi wyłącznie w oparciu o kontrakt z NFZ	10 613	21,88%
Placówki (2 i więcej) świadczące usługi wyłącznie w oparciu o kontrakt z NFZ	1 354	2,79%
Placówka świadcząca usługi zarówno w oparciu o kontrakt z NFZ jak i usługi realizowane bez kontraktu z NFZ	12 548	25,87%
Placówki (2 i więcej) świadczące usługi zarówno w oparciu o kontrakt z NFZ jak i usługi realizowane bez kontraktu z NFZ	5 924	12,22%
Placówka świadcząca usługi realizowane bez kontraktu z NFZ	11 297	23,29%

Placówki (2 i więcej) świadczące usługi realizowane bez kontraktu z NFZ	6 729	13,87%
Inna sytuacja/brak odpowiedzi	32	0,07%
Razem	48 497	100,00%

Źródło: Badanie własne Stowarzyszenie Fizjoterapia Polska

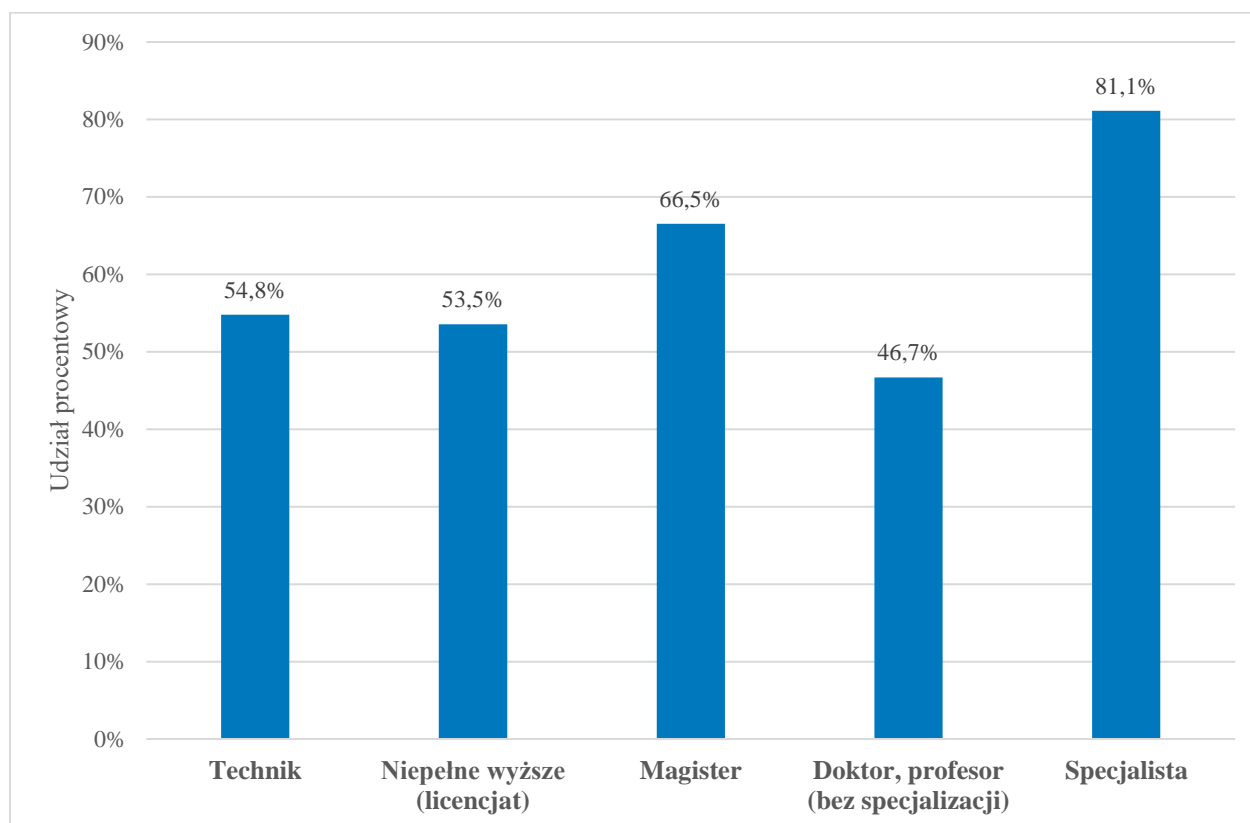
Analiza danych przedstawionych w tabeli 6 wskazuje, że niespełna 25% fizjoterapeutów (24,7%) pracuje w placówkach (jednej lub więcej) świadczącej usługi fizjoterapeutyczne wyłącznie w oparciu o kontrakt z NFZ, zaś częściej niż 6 na 10 (62,8%) w przynajmniej jednej placówce świadczącej usługi wyłącznie lub m.in. w oparciu o kontrakt z NFZ.

Porównując dane z wartościami dla roku 2014 warto zauważyć, że liczba fizjoterapeutów pracujących w placówkach świadczących usługi wyłącznie w ramach kontraktu z NFZ zasadniczo się nie zmieniła (około 12 tys.), natomiast w ciągu ostatnich 2 lat odnotowano wzrost liczby fizjoterapeutów świadczących usługi częściowo lub wyłącznie bez kontraktu z NFZ (o około 2 tys. – częściowo, o ponad 4 tys. – wyłącznie). Sugeruje to zatem poszerzenie się rynku usług prywatnych w zakresie terapii fizjoterapeutycznej.

W poszerzonej analizie wykazano, że osoby pracujące wyłącznie lub m.in. w ramach kontraktu z NFZ przyjmują tygodniowo przeciętnie ok. 50 pacjentów, zaś osoby pracujące w ramach innych świadczeń – ok. 32. Warto dodać, że w tej analizie uwzględniono wyłącznie osoby pracujące tygodniowo od 36 do 45 godzin stąd wskazane różnice nie wynikają z różnego czasu pracy. Tym samym można wnioskować, że fizjoterapeuci pracujący bez kontraktu z NFZ poświęcają więcej czasu na jednego pacjenta niż osoby pracujące częściowo lub wyłącznie w ramach kontraktu z NFZ.

Miejsce zatrudnienia fizjoterapeutów jest przynajmniej częściowo determinowane posiadanym wykształceniem. Najrzadziej w placówkach NFZ pracują osoby posiadające tytuły naukowe (prawdopodobnie skupione głównie na działalności dydaktycznej), najczęściej zaś osoby ze specjalizacją (por. wykres 3). Fakt, że aż 81 % specjalistów fizjoterapii jest zatrudnionych w jednostkach świadczących usługi w ramach NFZ i ich mała liczba w placówkach działających komercyjnie budzi poważne wątpliwości. Nie wiadomo tylko czy świadczy to o pewnych nieprawidłowościach, czy też małej przydatności specjalistów fizjoterapii na rynku usług komercyjnych.

Wykres 3. Częstość podejmowania zatrudnienia w placówkach świadczących usługi wyłącznie lub m.in. w oparciu o kontrakt z NFZ a wykształcenie fizjoterapeutów

Źródło: Badanie własne Stowarzyszenie Fizjoterapia Polska

Strukturę tygodniowego czasu pracy fizjoterapeutów zawiera tabela 7. Fizjoterapeuta bezpośrednio zaangażowany w pracę z pacjentem pracował w 2016 roku w Polsce przeciętnie 38 godzin tygodniowo. Analiza danych zobrazowanych w tabeli 7 wskazuje, że co czwarty fizjoterapeuta w 2016 roku pracował na nie więcej niż pół etatu, co 9 pracował tygodniowo od 21 do 35 godzin, zaś ponad 40% od 36 do 45 godzin. Fakt, że blisko co trzeci ankietowany deklaruje pracę powyżej 40 godzin tygodniowo może rzutować na jakość pracy oraz powodować w niedługej przyszłości zjawisko wypalenia zawodowego.

Tabela 7. Struktura fizjoterapeutów według tygodniowego czasu pracy

Czas pracy w tygodniu	Liczba fizjoterapeutów	Udział procentowy
Do 10 godzin	6 961	14,4%
11 - 20 godzin	5 672	11,7%
21 - 30 godzin	3 071	6,3%
31 - 35 godzin	2 330	4,8%
36 - 40 godzin	15 788	32,6%
41 - 45 godzin	3 670	7,6%

46 - 50 godzin	5 762	11,9%
51 - 60 godzin	3 836	7,9%
Ponad 60 godzin	1 375	2,8%
Trudno powiedzieć	32	0,1%
Razem	48 497	100,0%

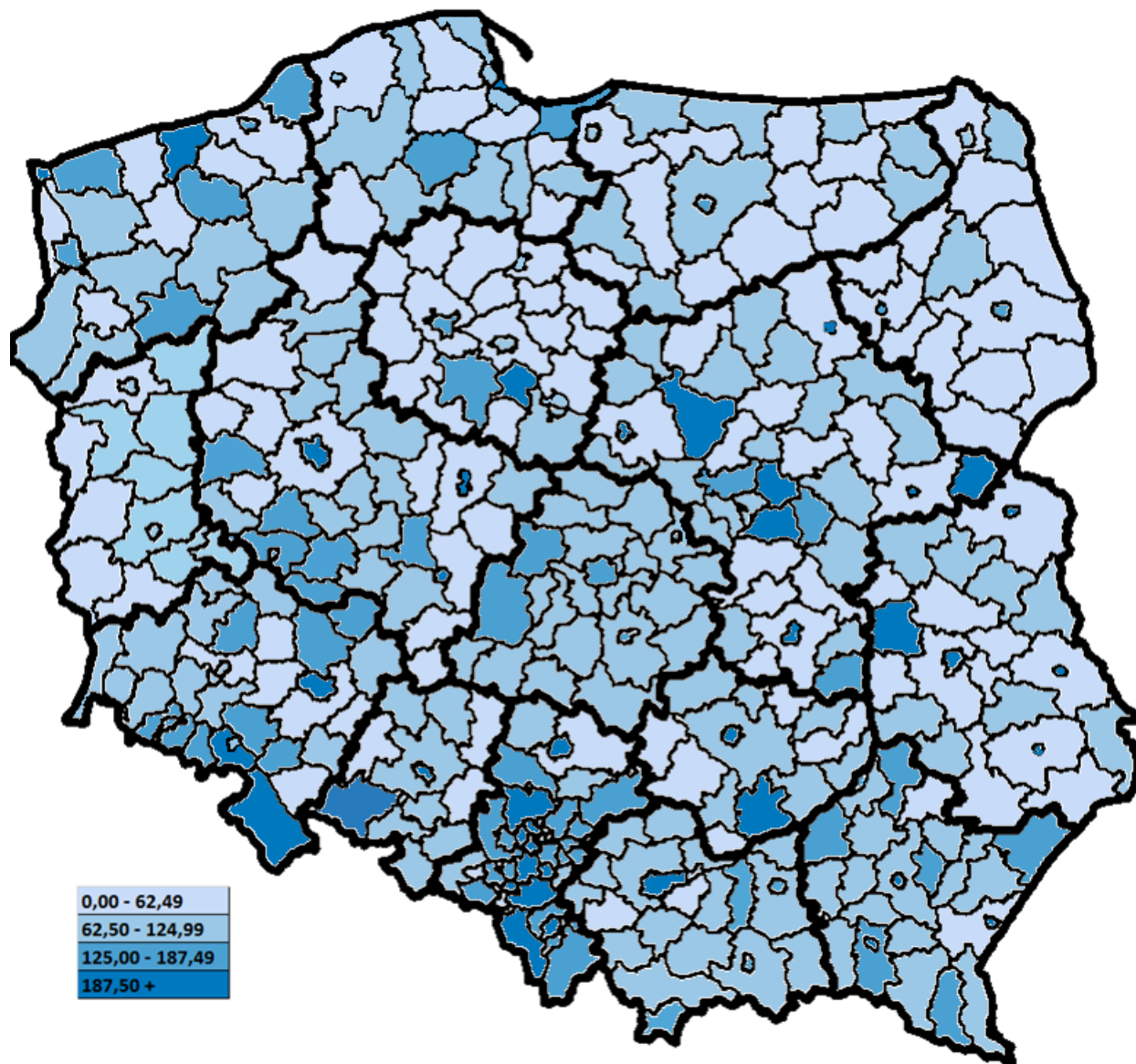
Źródło: Badanie własne Stowarzyszenie Fizjoterapia Polska

1.5. Charakterystyka fizjoterapeutów w Polsce – dane powiatowe

Rysunek 20 zawiera całościową wizualizację natężenia liczby fizjoterapeutów w powiatach w Polsce w 2016 roku. Analiza rysunku wskazuje, że najniższym natężeniem liczby fizjoterapeutów cechują się powiaty północno-wschodnia część kraju oraz w powiatach położonych bezpośrednio przy granicy z Niemcami. Warto także zauważyć, że najwyższym natężeniem liczby fizjoterapeutów cechują się miasta na prawach powiatu, przy czym powiaty je okalające cechują się relatywnie niskim natężeniem liczby fizjoterapeutów, stąd występuje tu niejako efekt „wysysania”.

Rysunek 3. Zróżnicowanie natężenia liczby fizjoterapeutów na 100 tys. ludności w powiatach w Polsce w roku 2016.

Źródło: Badanie własne Stowarzyszenie Fizjoterapia Polska

2. Wnioski i podsumowanie

Zawód fizjoterapeuty jest silnie sfeminizowany, bowiem kobiety stanowią około $\frac{3}{4}$ przedstawicieli tego zawodu. Jednymi z najwyższych udziałów procentowych kobiet wśród fizjoterapeutów ogółem cechuje się województwo podlaskie, świętokrzyskie, pomorskie, śląskie i lubuskie, gdzie na 100 fizjoterapeutów ponad 80 to kobiety. Najwyższy udział procentowy kobiet odnotowany w terapii kobiet cierpiących z powodu chorób dziecięcych (82%), psychicznych (84%) lub wad wrodzonych (82%).

Średnia wieku dla fizjoterapeutów w roku 2016 wyniosła 39 lat, przy czym typowy fizjoterapeuta ma od 29 do 50 lat (taki przedział wiekowy cechuje ok. 60% przedstawicieli tego zawodu). Co czwarty fizjoterapeuta w Polsce miał co najmniej 50 lat. Najwyższa średnia wieku przypada na województwa podlaskie, pomorskie i śląskie. Relatywnie niska średnia wieku fizjoterapeutów jest w województwach relatywnie gęsto zaludnionych (podkarpackie), bogatych (wielkopolskie) lub kształcących w fizjoterapeutów w relatywnie wielu szkołach wyższych (lubelskie, podkarpackie). Pokrywa się to także z największą w tych województwach (podkarpackie i lubelskie) liczbą młodych fizjoterapeutów w poszczególnych przedziałach wiekowych. Mała liczba licencjatów zaangażowanych w proces leczenia chorych w Polsce może wynikać z faktu, że prawie połowa z 18 tysięcy studentów licencjackich kontynuuje kształcenie na studiach II Stopnia (ponad 8 tysięcy). *Dane z zintegrowanego systemu informacji o nauce i szkolnictwie wyższym POL-on.*

Fizjoterapeuci w Polsce w 89% pracują w mieście, zaś w 11% na wsi. Może to powodować niedostateczną opiekę pod względem ilościowym i jakościowym w mniejszych miejscowościach i na wsi.

Łącznie ponad 30% fizjoterapeutów pracowało tygodniowo ponad 40 godzin, zaś co 9 ponad 50 godzin. Fakt, że co trzeci ankietowany deklaruje pracę powyżej 40 godzin tygodniowo może rzutować na jakość pracy oraz powodować w niedługiej przyszłości zjawisko wypalenia zawodowego już z resztą sygnalizowane w niektórych badaniach. Praca fizjoterapeuty wymaga dużego skoncentrowania psycho-fizycznego poprzez

większość czasu pracy z pacjentem. Wymaga to koncentracji i po wielokroć - osobistego zaangażowania emocjonalnego. Uzyskane wyniki w zakresie tygodniowego czasu pracy fizjoterapeutów mogą budzić niepokój.

Najniższym natężeniem liczby fizjoterapeutów cechują się powiaty z północno-wschodniej części Polski oraz w powiatach położonych bezpośrednio przy granicy z Niemcami, co może być spowodowane emigracją zarobkową polskich fizjoterapeutów⁴. Oficjalne dane Krajowej Izby Fizjoterapeutów wskazują, że w ostatnich latach rocznie wydawano ok. 450 zaświadczeń o ukończeniu studiów fizjoterapeutycznych potrzebnych do podjęcia pracy za granicą. Najczęstszym kierunkiem emigracji zarobkowej fizjoterapeutów jest Francja, Niemcy i Wielka Brytania, zaś w dalszej kolejności – lecz już znacznie rzadziej – Szwajcaria, Norwegia, Belgia i Irlandia.

Najwyższym natężeniem liczby fizjoterapeutów cechują się miasta na prawach powiatu, przy czym powiaty je okalające cechują się najniższym natężeniem liczby fizjoterapeutów. Niepokojącym faktem jest, że liczba fizjoterapeutów przypadających na 100 tysięcy ludności jest w niektórych województwach (warmińsko-mazurskie, lubuskie i podlaskie) blisko dwukrotnie mniejsza niż w innych (mazowieckie, śląskie, podkarpackie). Jednocześnie w województwie świętokrzyskim, tradycyjnie o małych dochodach mieszkańców liczba ta jest zbliżona do wartości najwyższych. Oczywistym jest, że dostęp do fizjoterapeuty w kilku województwach jest bardzo utrudniony.

Tylko 58% łącznej aktywności zawodowej fizjoterapeutów - w rozumieniu godzinowego czasu pracy - odbywa się w ramach kontraktu z Narodowym Funduszem Zdrowia, natomiast w odniesieniu do liczby przyjmowanych pacjentów wyniki badania wskazują, że 65% przyjmowanych przez fizjoterapeutów pacjentów odbywa się w ramach kontraktu z NFZ, zaś 35% na podstawie innych świadczeń. Zestawione dane wskazują, że przeciętny czas poświęcony na pacjenta w ramach kontraktu z NFZ jest niższy niż na pacjenta przyjmowanego na podstawie innych umów. Wniosek ten

⁴ Wskazany problem nie odnosi się jedynie do terenów przygranicznych. W ostatnich latach wielu młodych fizjoterapeutów po ukończeniu studiów wyemigrowało za granicę w celu podjęcia pracy zawodowej. Blisko połowa zgłasza chęć wyjazdu za granicę po ukończeniu studiów (por. Szczepańska B, Szady-Grad M, Klawe J, Kołodziejka K, Złotowska A. Plany zawodowe studentów fizjoterapii i ratownictwa medycznego Collegium Medicum w Bydgoszczy. *Probl Hig Epidemiol* 2010, 91(4): 704-707).

uwiarygadnia fakt, że przeciętny czas pojedynczego świadczenia realizowanego w placówce bez kontraktu z NFZ był wyższy, niż dla placówki prowadzącej terapię wyłącznie lub m.in. w oparciu o kontrakt z NFZ. Taka sytuacja może wpływać na jakość usług świadczonych w ramach NFZ.

Przedstawione w raporcie dane wskazują, że wśród fizjoterapeutów zaangażowanych bezpośrednio w pracę z pacjentem, specjaliści stanowią zaledwie 3%. Może wynikać to z utrudnionego dostępu fizjoterapeutów do tego statusu i/lub z jego nieatrakcyjnej formy. Wyniki sondażu przeprowadzonego wśród praktykujących fizjoterapeutów wskazują, że zdecydowana większość z nich popiera wprowadzenie specjalizacji kierunkowej, co wydaje się być ważną przesłanką dla osób odpowiedzialnych za kształcenie fizjoterapeutów w Polsce oraz ścieżki ich awansu zawodowego.

Na przestrzeni ostatnich 2 lat (tj. 31.12.2014 – 31.12.2016) obserwowany jest w Polsce wzrost liczby czynnych zawodowo fizjoterapeutów, zaangażowanych bezpośrednio w pracę z pacjentem (z około 42 tys. w roku 2014 do ponad 48 tys. w roku 2016). Wskazany przyrost wynika w największym stopniu z podjęcia pracy zawodowej przez kolejne roczniki absolwentów studiów fizjoterapeutycznych. Warto w tym miejscu dodać, że w porównywanym okresie liczba fizjoterapeutów pracujących wyłącznie w ramach kontraktu z NFZ pozostała na zbliżonym poziomie, stąd obserwowany wzrost wskazuje na poszerzenie się rynku usług prywatnych w zakresie terapii fizjoterapeutycznej.

3. Źródła danych

Raport opracowano w oparciu o państwowe, oficjalne dane statystyczne oraz na podstawie wyników przeprowadzonego badania własnego. Wykorzystane w raporcie państwowe dane statystyczne to liczba mieszkańców (stan na 31 grudnia 2015 roku; Rocznik Demograficzny GUS) poszczególnych powiatów, województw i Polski oraz struktura płci, wieku i miejscowości zatrudnienia (województwo, powiat) fizjoterapeutów posiadających kontrakt z NFZ (baza danych NFZ). Badanie własne realizowane było techniką CAWI (*Computer Assisted Web Interview*), zaś rekrutacja do badania opierała się m.in. w oparciu o listę adresów mailowych fizjoterapeutów zrzeszonych lub współpracujących ze Stowarzyszeniem Fizjoterapia Polska, akcje promocyjne na ogólnopolskich spotkaniach, konferencjach fizjoterapeutów, poprzez media społecznościowe (Facebook) oraz przy wykorzystaniu techniki doboru do próby za pomocą tzw. „metody kuli śnieżnej”. Ustalono 3 warunki konieczne do zakwalifikowania do badania (weryfikowane po zakończeniu badania), tj. posiadanie wykształcenia fizjoterapeutycznego (przynajmniej tytułu technika fizjoterapii lub ukończenie studiów I stopnia), prowadzenie praktyki zawodowej wyłącznie lub m.in. w oparciu o pracę z pacjentami (teoretycy fizjoterapii nie zostali w badaniu uwzględnieni) oraz wykonywanie pracy zawodowej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Badanie było realizowane w dniach od 3 września do 3 października 2016 roku. Ostatecznie do badania zostały zakwalifikowane osoby spełniające jednocześnie wszystkie 3 warunki. Tak uzyskana próba liczyła ostatecznie 2 463 fizjoterapeutów. Brak oficjalnego, pełnego zbioru danych zawierającego wszystkich pracujących w Polsce fizjoterapeutów (baza danych NFZ zawiera wyłącznie osoby pracujące na podstawie kontraktu z Narodowym Funduszem Zdrowia) uniemożliwił realizację badania reprezentatywnego – brak możliwości stworzenia wiarygodnego operatu losowania. Celem uzyskania wyników, możliwie zbliżonych do rzeczywistego obrazu sytuacji, zastosowano procedurę tzw. „ważenia danych” (narzędzie powszechnie wykorzystywane w badaniach społecznych). Wartości brzegowe do procedury ważenia zostały określone na podstawie, wspomnianych wyżej, danych NFZ w oparciu o płeć, wiek, wykształcenie i miejsce pracy (województwo) fizjoterapeutów. Liczba fizjoterapeutów w Polsce, a następnie w poszczególnych województwach, została określona na podstawie wyników badania własnego (na danych ważonych), natomiast liczbę fizjoterapeutów w poszczególnych powiatach uzyskano poprzez zestawienie z bazy danych NFZ struktury

zatrudnienia w poszczególnych powiatach oraz właściwej liczby fizjoterapeutów dla poszczególnych województw pochodzącej z badania własnego (dane ważone).

Spis tabel

Tabela 1. Struktura liczby fizjoterapeutów według płci.....	1
Tabela 2. Struktura fizjoterapeutów według wieku.....	3
Tabela 3. Struktura fizjoterapeutów według wieku i województw	5
Tabela 4. Struktura liczby fizjoterapeutów według poziomu wykształcenia	7
Tabela 5. Struktura liczby fizjoterapeutów według województw	8
Tabela 6. Struktura fizjoterapeutów według miejsca zatrudnienia.....	10
Tabela 7. Struktura fizjoterapeutów według tygodniowego czasu pracy	12

Spis wykresów

Wykres 1 Średnia wieku fizjoterapeutów w poszczególnych województwach w Polsce	4
Wykres 2. Struktura fizjoterapeutów według miejsca pracy	10
Wykres 3. Częstość podejmowania zatrudnienia w placówkach świadczących usługi wyłącznie lub m.in. w oparciu o kontrakt z NFZ a wykształcenie fizjoterapeutów	12

Spis rysunków

Rysunek 1. Zróżnicowanie udziału kobiet (na 100 fizjoterapeutów) według województw	2
Rysunek 2. Zróżnicowanie częstości występowania fizjoterapeutów po 50 roku życia (na 100 fizjoterapeutów) według województw	6
Rysunek 3. Zróżnicowanie natężenia liczby fizjoterapeutów na 100 tys. ludności w powiatach w Polsce w roku 2016.	15